

naptárak leírását, a Kolozsvárt lakó két prot püspök, Ferencz József és dr. Bartók György életrajzát és arcképeit, továbbá Brassai Sámuel és Berde Móza életrajzát és arcképeit, az új unitárius collegium s a kereskedelmi akadémia leírását, Mátyás királyt és lovas szobrát mind képekkel illusztrálva s több elbeszélő és ismeretterjesztő cikket foglal magában. A gondosan szerkesztett új naptár ára 60 fillér. Kapható minden könyvkereskedésben.

Értesítés. Stein János m. k. egyetemi könyvkereskedő kiadásában megjelent Szentábrahám-féle imakönyvből (átdolgozta Csifó Salamon), a karácsonyra készült díszes kötésű példányok már megérkeztek és kaphatók, u. m. csont, egyszerű és finom bőr, elefánt-csont, gyöngyház, díszszel és anélkül. 4 koronától 20 koronáig. Melegen ajánljuk a szebbnél-szebb kötésű imakönyvek nagy választékát olvasóink figyelmébe. Megtekinthetők Stein János m. k. egyetemi könyvkereskedésében, Kolozsvárt.

Réthi Lajos festőtől Hornyánszky Victor budapesti könyvkereskedő sikerült festményt adott ki, a magyar prot. papoknak gályára hurcolását. A „Gályarabok” kép kapható minden könyvkereskedés útján.

KÜLÖNFÉLÉK.

Ferencz József unitárius püspök nov. 23-án látogatást tett Budapesten, hogy egyházilag szervezze az ország ama részében lakó unitáriusokat, a kik e szervezésnek szükségét érezték. A püspököt a Koháry-utczai templomba a Tisza- és Dunamenti egyes helyekről feljött hívek nagy lelkesedéssel fogadták. A püspök először istentiszteletet tartott a szép számban összegyűlt hívekkel. Megható imában kérte Istennek áldását; imádkozott a gyülekezetekért, a nemzetért, a királyért és a keresztény felekezetek békéjéért, mire a helybeli lelkész mondott alkalmi beszédet és rövid imával végezte az istentiszteleti szertartást. Ezután az egyházi gyűlés következett, melyen az egyházalkotmány értelmében hivatalosan megalakították a Tisza—Dunamenti egyházkört. Esperesnek választották Józán Miklós budapesti lelkészt; felügyelő-gondnokoknak: ifj. Daniel Gábort Budapestről, Kovács Józsefet Hódmezővásárhelyről; köri jegyzőnek Pálffy Ferenczet Polgárdiből, kiket a püspök azonnal hivatalukba is iktatott, mivel a látogatás véget ért.

A Székely-Udvarhelyen építendő unitárius templom tervezete. Készítette: Pákei Lajos építész-mérnök, Kolozsvárt. Ujabb időben határozott törekvés tapasztalható az iránt, hogy a prot.

templom-építészeti fölszabaduljon a régi chablon békői alól. A mint maga a prot. elv önállóságot jelent, úgy a külső építészeten is ezt kifejezésre juttatni igyekszik. Ma még nem mondhatjuk, hogy a templom-építészeti, a mely a középkori gothikus stylt kevésbé tartja alkalmasnak a prot. elv kifejezésére, általánosságban megtalálta volna az újabb tökéletes formát, mely egyszersmind a régiekhez szokott szemeket és lelkeket betöltse és kielégítse. A prot. építészeti szellemnek igen derék zászló-hordozója hazánkban Pákei Lajos, ki a prot. elv követelményeit és a közönség izlését szerencsésen összehangzásba tudja hozni. Ilyen, minden tekintetben megfelelő műve a Székely-Udvarhelyen építendő unitárius templom tervezete is. Az új irányt szolgálja, de megtartja a templomi jelleget s nem megy el az angol disszenterok közönséges felolvasó-teremhez hasonló templomáig. Egészben a templom benyomását teszi s részleteiben erőteljesen juttat kifejezésre a prot. elv. Közepén két kiszögellés van jobb és balfelé. Homlokzatánál áll a nagy torony 33.50 mtr. magasságban; hátulsó két oldalán 2 kisebb torony Van három bejárata: a főbejárat s ezzel szemben jobb és balfelől két mellékbejárat. Mindeniknél egy előtérrel át jutunk a templom belsejébe. A földszinten a padok 5 részben csoportosulnak a szószék körül 200 ülőhelylyel. A templom közepén van egy 36 m². terjedelmű tér. A szószék a főbejáratnál szemben levő jobb oldalon van, melyre egy üvegfallal elkülönített lépcső vezet. A karzatok kerekén vannak elhelyezve 100 ülőhelylyel. A főbejárat fölötti karzatra jön az orgona. A templom fűthető lesz. Költségvetés szerint 43827 kor. 66 fillérbe került az orgona, harangok és kályhák kivételével. Pákei Lajos e terv készítésével is elismerésre méltó munkát végzett, melynek mielőbbi kivitele az unitarizmusra is dicsőséget hoz! (—i —t.)

Br. Bánffy Dezső az erdélyi ref. egyh. kerület nov. 8-án tartott közgyűlését hosszabb beszéddel nyitotta meg, melynek bevezetése a következő:

Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés! „Megnehezült az időjárása felettünk!” Aggódva nézünk körül; látjuk a sötét mult vészes árnyait előtűnedezni már-már feledett odúiból; érezzük, hogy valamit tenni kell! és mégis tanácstalan állunk; tanácstalan, mert szinte hihetetlen előttünk, előttünk, kik mindig a hazafias, nemzeti szabadelvűség zászlóvivői voltunk e hazában, kik a vallási és felekezeti békés türelmesség áldást terjesztő légkörében nőttünk fel, hogy jöhet idő, midőn hitünkért, annak szabad gyakorlatáért, ősi, régi törvényekben

biztosított vallásjogainkért, az 1848: XX. t.-cz. 2-ik §-ban is biztosított vallások közötti egyenlőség és viszonyosságért aggódnunk kell. Szükség van a figyelemre! Avagy mi protestánsok nem nézhetünk-e aggodalommal a jövőbe, ha nagy katolikus gyűlésen ellenmondás nélkül hangzik el mintegy a felhívás Magyarország rekatholizálására? Nem a sötét mult vészes árnyainak felhívása ez? Nem szellemidézés a szabadelvű nemzeti, hazafias irány ellen ez? Ellenére a vallási jogokat biztosító törvényeknek, nem sérelme az 1848-ik XX. t.-cz. 2-ik §-ban biztosított egyenlőség és viszonyosságnak?

Az egyenlőség és viszonyosság megsértését látjuk naponta.

Nemzeti ünnepélyeinknél — legközelebbi példa mutatja itt Kolozsvárt — a nem katolikus egyház szolgálival nem áll egy sorba a boldogult királynénk nevére szentelt zászló megáldására sem, állítólagos hiteltvi okoknál fogva, a katolikus egyház főpapja; és mi elég gyengék vagyunk eltűrni, hogy a győzelem mégis az övé legyen. Sikerül neki a többi egyházak lelkészei, sőt püspökei kizárásával, előre, külön végezni a megáldó szentelést, részünkre csak a főherczeg jelenlétében utólagosan maradván némi külsőség, melyet a kormány tagjai megbotránkozás és meglepetés nélkül néznek végig. Ez csak egy példa; de általában jogosult az aggodalom, és feltétlenül jogosult azon megindult mozgalom, mely azt kívánja, hogy az 1848-ik évi XX. t.-cz. 2-ik §-a értelmében *a vallásfelekezetek között a tökéletes jog-egyenlőség és viszonyosság elvei az egész vonalon őszintén és igazságosan végrehajtsanak.* Szükséges ez, mert a nemzet története bőven tanítja, hogy a nemzet által hozott és királyok által megerősített törvények végre nem hajtásából, vagy részrehajló és félremagyarázó alkalmazásából mindig veszedelmes bonyodalmak keletkeztek. Pedig az ezelőtt 54 évvel hozott törvény tényleg még ma sincs végrehajtván, sőt az erejében és még mindig élvezett elsőbbségében és felsőbbségében bizva, sok esetben a hatalom szárnyai alá rejtőzve, a magát államvallás színeztébe öltöztetni akaró erősebb fél tervszerűen gördít nehézségeket az 1848. évi XX. t.-cz. teljes végrehajtása, illetve a tökéletes egyenlőség és viszonyosság létrejötté elé. Szomorú dolgok ezek is; ha egész sora a bizonyító példáknak nem állana előttünk, elhíheto sem volna.

A gyászos mult időkben, midőn a lelkiismereti szabadság, a hit érdekében folytatott küzdelmek harcaiban veszték el őseink és hurozottak gályarabságra hitelveink hirdetői, akkor, azon szomorú napokban, ha végre mégis egyszer és máskor, itt-ott sikerült jogaink és vallásunk biztosítására törvényekkel is biztosított ígéretek nyernünk,

mindig úgy volt, hogy akadtak hazafiasan, szabadelvüen gondolkozó, azért azonban igazán hithű katolikusok, kik jogaink védelmére szállottak sikra; kik átértették, átérezték szükségét annak, hogy az alkotott törvények végrehajtsanak, részrehajlóan ne alkalmazzassanak és a keletkező bonyodalmak elkerültessenek.

Ma is, midőn megnehezült az idők járása felettünk, azt remélem, hogy akadni fognak hazafiasan gondolkozó, igaz hithű katolikusok, kik hazafias, szabadelvű szellemtől áthatva, maguk lesznek azok, kik a törvényben biztosított egyenlőség és viszonyosság érdekében intő szavukat felemelik“ **Gróf Majláth** Gusztáv erdélyi róm. kath. püspök a rá pár nappal tartott róm. kath. Státusgyűlésen megnyitójában ezeket mondotta :

„A mi összefogatainkon, gyűléseinken rendszeren csak saját ügyeinkkel szoktunk foglalkozni, saját beléletünkről s arról tanácskozunk, mikép lehessen a katolikus életet önmagunkban, körülöttünk, intézményeinkben, iskoláinkban minél virágzóbbá tenni, önmagunknak és ezen hazának javára.

Az én püspökségemnek immár hatodik évében vagyok és soha sem emlékszem, hogy valaha akár a nyilvános gyűléseken, akár a szószékről, akár magánbeszélgetésekben az én honfitársaimnak, polgártársaimnak lelkiismereti szabadságát, belső meggyőződését valamivel is sértettem, sőt még érintettem volna is. E tekintetben teljesen nyugodt és tiszta vagyok a jó Isten előtt. Annyira tiszteltem a lelkiismereti szabadságot, annyira becsülöm mások tiszta és őszinte meggyőződését, hogy nem tudnám azt lelkemre venni, hogy abban háborgassam, hogy abban nyugtalanítsam, hogy attól eltántorítsam. És ha a mai napon mégis foglalkozom azokkal, a kik anyaszentegyházunknak szoros kötelességébe nem tartoznak, ezt csakis azért teszem, mert a magam részéről minden félreértést szeretnék elhárítani és kiegyenliteni. A magam részéről semmiféle akadályát nem akarom látni a békés együttélésnek és együttműködésnek.

Azt vetették szememre, hogy a Kárpát-Egyletnek zászlóját nem akartam közösen felszentelni. Kijelentem, hogy ez egyáltalán nem azért történt, mintha az ott közreműködőknek személye iránt nem viseltetném a legigazabb, a legőszintébb tisztelettel és becsüléssel. Ez azért történt, mivel egyházamnak világos törvényei és rendelkezései vannak, a melyek szigorú büntetés alatt tiltják az egyház szolgájának, hogy ilyen közös egyházi funkciót végezzen. Már pedig, mélyen t. Státusgyűlés, én minden áldozatra kész vagyok és ha kell szívesen le is mondok, de anyaszentegyházam iránt hűtlen sohase leszek.

A mi az erdélyi püspöki czimet illeti, egészen őszintén megvalom a mélyen t. Statusgyűlés előtt, hogyha én legtávolabbról is sejtettem volna és gondoltam volna, hogy a helyes czimzésnek kérdése olyan féltékenységet, olyan háboruságot okoz protestáns testvéreimnél, én ezt a ministeri rendeletet semmi esetre se provokáltam volna.

Egy vád ellen is kell, nem mondom védekezni, hanem mégis ezt is szeretném tisztázni. Azt mondják, hogy én téritek és azt mondják, hogy téritek oly eszközökkel, melyek nem tisztességesek. Hogy én ígérek, hogy én vesztegetek, hogy pénzt adok, mindenféle állásokkal kecsegtetem azokat, kik más valláson vannak, hogy hozzánk átjőjenek.

Mélyen t. Státusgyűlés, én becsületemre mondom, hogy ezt soha nem tettem. Egyetlen-egyszer sem tettem és lépjen elő az, a ki reám ilyent mond és bizonyítsa be“. —

Közöltük ezeket, mint a mai idő signaturáját. Mindenesetre érdekes volna tudni, hogy a mostani kedvezőtlen állapotok honnan erednek. Annyi kétségtelennek látszik előttünk, hogy Majláth püspök a felekezeti béke érdekében sokat tehetne.

Vatikáni ügyek. A Vatikán nagy kedvetlenséggel nézi azt a haladást, melyet Rómában a protestáns iskolák tesznek, főképp pedig az angol és amerikai eredetű iskolák, mert a Vatikán a német haeretikusoktól még nem fél. E „veszedelem“ ellen ezelőtt két évvel szent együletet alapítottak *Opus Praeservationis Fidei* címmel, melynek főadata új elleniskolák alapítása volt, hogy így az „előnyomuló“ protestantizmusnak gát vessenek. A harcot azonban nem könnyű fölvenni az angol és amerikai iskolákkal, mert ezek gazdag pénzforrások fölött rendelkeznek s iskoláik, főleg felsőbb tanintézetek közelismerés szerint jobbak az olaszoknál. XIII. Leo nincs megelégedve az *Opus* működésével, bár az angolok mintájára ez is Angliából hozatott magának tanerőket, de természetesen katolikuskokat. Elégedetlenségének egy újabb *motu proprio*-ban adott kifejezést, melylyel bibornokokból álló bizottságot alakított, hogy segítsen a bajon. Érdekes különben, hogy a pápa ebben a *motu proprio*-ban is eretnekeknek nevezi a protestánsokat, a kik rossz és ellenséges tant hirdetnek az „ő nyájának.“ A végső factora ennek az igyekezetnek természetesen a hatalmi és a pénzkérdés.

A római indexet, a tiltott könyvek jegyzékét közelebről újra kiadták új és javított formában, s több régi hiba kiigazításával. 1624-től 1757-ig mindenik indexben megvolt azaz összesítő rovat: „Minden könyv tiltva van, a melyik azt tanítja, hogy a föld forog és nem a nap.“ Csakis 1835-ben engedték meg a hívőknek, hogy miután nevét az indexből eltávolították, Galileit is úgy tekintsék mint „orthodox“-ot. Az indexben még most is sajtáságos lapok találhatók. VIII. Hen-

rik Sand George-al és Darwinnal egy lapon állanak. Az indexben benne van a két Dumas; Rabelais, Voltaire, Pascal és még Fenelon is.

A „**Protestans Pap**“ a mai időről írva, „fájdalmasan látja, hogy sokan a protestansok közül Róma fegyvertárából kölcsönzik a fegyvert. Mintha már a mi vérünkbe is át ment volna a jezsuita jellemzés: A cél szentesíti az eszközt.“ Mindenféle úton-módon látványosságok ígérgetésével csalogatjuk hiveinket. Ha műkedvelői előadás-sal vagy tánczestélylyel egybekötött vallásos estékről olvasunk, nem juttatja-e ez Róma zenés miséit vagy fényes, szempkápráztató járdalatait eszünkbe? Vagy talán már mi is mulattatni, gyönyörködtetni akarjuk hiveinket?

„A mi hivatásunk az építés, ezt szem elől el ne téveszszük.“

Dr. Harnack — **Pál apostolról**. Az újabb időben azok közül, a kik Pál apostollal foglalkoztak, soknak az a nézete a nagy apostolról, hogy a Jézus kereszténységét nem folytatta, hanem a mennyire javított, annyira rontott is azon. Némelyek nem éppen tiszteletteljesen dicsérik szellemes theologiai inventioiért. Mások egyenesen gyalázzák és úgy tüntetik fel, mint szükkeblü sectarianust, ki a Mester munkáját azért érintette, hogy elrontsa. Hogy az apostol hív követője volt Jézusnak, hogy hitte azt, hogy Jézus munkáját és tanítását folytatja, e fölött nem lehet kétség. Hogy értett-e a Mestert? Erre egy oly tudósnek bizonyágtétele, mint a milyen **dr. Harnack**, nagyon figyelemre méltó. **Dr. Harnack** erre nézve ezt mondja: „Azok nagy többségének véleménye szerint, kik az apostolt tanulmányozták, a helyes nézet az, hogy Pál egyike volt azoknak, kik a Mestert értették és munkáját folytatták. E vélemény tényeken alapúl. A kik gyalázzák a keresztény vallás megrontásáért, sohasem érezték szellemének egy lehelletét sem, s csak külső dolgokból, ruházatából, s könyv-tudósságából ítélnék; a kik úgy dicsérik, vagy bírálják, mint vallásalapítót, önmaga ellen kell, hogy bizonyágot tétessenek vele a fő pontra nézve és ezzel elismerik, hogy az a benső érzet, mely őt felemelte és munkájára megacélozta, illusorius volt. Minthogy nincs szükségünk arra, hogy bölcsőbbek legyünk a történelemnél, mely őt csak úgy ismeri, mint Krisztus tanítványát; s minthogy az ő saját szavai világosan bizonyítják, hogy mik voltak az ő céljai és mi volt ő: mi úgy tekintjük, mint Krisztus tanítványát, mint azt az apostolt, ki nemcsak törhetlenebbül munkált, hanem többet is teljesített, mint a többiek együttvéve.“

Bourrier, francia protestans lelkésznek a németországi Gusztáv-Adolf egyetlen tett közlései a franciaországi Los von Rom mozga-

lomról nem kis hatást keltettek a német-katholikusoknál. Ez a bátor francia prot. pap megjelent a német-protestánsok gyűlésén és egy beszédben beszámolt a franciaországi vallási viszonyokról, adatokat szolgáltatott arra nézve, hogy Franciaországban a róm. katolikus papok kitérése nem szórványos jelenség, hanem kiterjedt mozgalom. A „Germania,” a német ultramontanok lapja ez adatokat igyekezett alábbszállítani és Bourriernek azt vetette szemére, hogy önkényesen nagyított. Bourrier most nyilatkozatot tesz közzé, melyben újra megerősíti közölt adatait. Azt írja, hogy a Germania téved és nem ő. Ő a kitértek névsorát a legnagyobb gonddal állította össze és fentartja, a mit mondott, hogy a „Chrétien Français” alapítása óta, a mozgalom megindulása óta nyolczsáz pap és szerzetes tért ki a róm. katolikus egyházból és lett protestáns. Bourrier maga is római katolikusból lett protestáns pap és már számos esetben megmutatta, hogy valódi meggyőződésből ölelte át a protestantismust.

Miért hagyta el Loysen Hyacinthe Franciaországot?

A „Journal de Genève” oct. 23-i számában erre nézve Hyaciuthenak egy levelét közli. Az érdekes levél a következő:

1896-ban egy nyilvános levelemben ezt írtam:

Többször mondtam, hogy ha Franciaországot el kell hagynom, előre nem látható események, a most versenyző két párt, a clericalis és atheista pártok valamelyikének győzelme miatt, Genfben fogom sátoromat felütni. E kettős győzelem most valósult, a szélső pártok diadalt nyertek, mindkettő uralkodik a felültetett Franciaország felelő részén: a jézsuiták, bár szétszórattak, urai az egyháznak; az atheisták, bár kisebbségben vannak, urai a köztársaságnak. Hosszú éveken keresztül Párisban és a vidéki főbb városokban minden kísérletet megtettem, hogy előmozdítsam az egyedüli megoldást, mely hazámat megmenthetné, a katholicismusnak mély és széleskörű reformját. Nem sikerült nekem e munka, mely egy egymagában álló ember erőit felülhaladta, de nem bánom, hogy megkísértettem. Dicső dolog a jelen álmát szolgálni, mikor az arra van hivatva, hogy a holnapnak valósága legyen. Édes és jó dolog egy örökkévaló ügyben legyőzteni. Ha egyébiránt a vallási reform megújítása még életemben megkezdődnék, fehér hajam ellenére is fegyvert fognék a veteránok közt. Addig is Genfben, egy egészen francia városban a különböző keresztény egyházaktól testvériesen fogadtatva, boldognak érzem magamat, hogy velük különbség nélkül együtt munkálhatok az Isten országának az emberek közt terjesztésére; de azért nem kevésbé keresztény és egyszerűen katolikus

maradok... Nem gondolom, hogy egy tanult és őszinte katolikus egyháznak tanításait és gyakorlatait egészben elfogadhatná; de azt se gondolom, hogy ezért el kellene szakadni attól és vallási elkülönöttségben élni. Én magam, a kivételes körülmények folytán csak annyiban tettem ezt, a mennyiben lelkiismeretem szabadsága és életem méltósága ezt megkívánta. És végül nem gondolom, hogy a katolikus egyház még akkor is, ha legfölvilágosultabb és odaadóbb tagjainak kívánsága szerint reformáltatik és átalakíttatik, úgy kellene, hogy tekintessék, mint a mely a vallásnak általában, s a kereszténységnek különösen az egyetlen jogosult formája lenne. Jézus Krisztus a világ szabadítója volt, az egész emberiséghez tartozik s nem annak egy részéhez s éppen erre nézve ő nem alapított egy látható és kötelező egyházat sem, mely jogositva volna arra, hogy azt mondja: „Rajtam kívül nincs üdv!” A katolikus egyház mégis ha elvéhez visszatér, nagy és üdvös egyház lehet. Mindenesetre ez azaz egyház, a melyben én születtem, keresztelttettem, pappá szentelttettem, s a melyet én nem szűnök, nem szünhetek meg szeretni. Ezért, hogy én azt mondom arról, a mit Jób mondott Istenről: „Még akkor is, ha életemet elvonná, remélnék benne.“ De azon módon reménylek, mint Joseph de Maistre magyarázta egyik barátjának, Blacas grófnak, a ki mint ő a régi világnak volt képviselője: „A mennyire lehetett, megtartottam reményemet, hogy a hívők hivatva fogják magukat érezni arra, hogy az épületet újra építsék, de nekem úgy tetszik, hogy az új munkások mély sötétségbe indulnak a jövő felé...”

Igy reménykedni, igazán szólva, kilátás nélkül reménykedni; de a világ ama nagy változataiban, a melyekhez mi most hozzájárulunk, ezek a remények az Isten céljait készítik és viszik előre. *Loyson Hyacinthe.*

A középkori kereszténység és a jelenkori vallásos szellemre tanulságos nyilatkozatot tesz Mozoomdar, az új-kori hinduizmus vezére, e cím alatt: „Istennek boldogító látása“. „Van-e az embernek — mondja — Istenről látása s mi annak a tartalma? Nem kétlem, hogy Augustinusnak volt, Aquinoi Tamásnak és Assisi Ferencnek is volt. S nincs kétségem benne, hogy a persiai Sufi-musulmánok némelyikének is volt és hasonlóan némely hindu Sanyasisnak is volt. De mi azoknak a tartalma? Reménnyel és félelemmel nézem azt a visszahatást, mely a tizenharmadik százbeli középkori vallás ellen támadt. Reménnyel, hogy az, igazi katolicus, általános szellemiséggé fejlődik; félelemmel, nehogy az a jól ismert kereszténység régi medrébe essék

vissza. Nem rég olvastam Assisi Ferencz néhány rhapsodiáját, vonzóknak, megragadóknak találtam; de nem tudtam levetközni azt a gondolatot, hogy ezeket a Krisztushoz intézte, ki neki tényleg Ura és Istene volt; hogy a „boldogító látás“ a keresztrefeszítettről volt, a keresztnek megkapó, megható és lelket betöltő eszmetársulásaival. Mi, a szabadelvű vallásnak emberei nem ápolhatjuk ugyane fogalmakat Istenről és azért nem oszthatjuk azt a boldogító érzést, melyet azok keltenek. Az Istenről való boldogító látás, melyre mi vágyunk, azon kell, hogy alapuljon, a mit mi gondolunk Istenről. A nélkül, hogy a materialismust bármily mértékben is kisebbitnők, mindamelllett, hogy az a művészet, költészet és theologia által annyira finomított, az Isten mégis szellem, lény, elérhető, felfogható, szerethető Szellem, Lény, a milyen volt a keresztény korszakot megelőző prófétáknak és a milyen mindenekfelett magának a Krisztusnak. De a Szellem-Lény ma teljesebb, mint a régi időben, teljesebb, mint az evangéliumokban, teljesebb az ember természetének a szellemi életben és hitben való csodálatos fejlődése által; mélyértelműleg tükrözve mind abban a fényben, hatalomban és bölcseségben, melyet a látható természet mutat; megvilágosítva a gondviselésben, isteni leczkében és munkákban, a valóban igazságszolgáltató és jótékony eseményekben, melyek a történelemből láthatók; kijelentve a legnagyobb és legjobb emberek által, élükön az emberfiával; felruházva örök igazsággal, a mely folyton nyilvánúl; felékesítve a végetlen szeretet gyöngédségével és dicsőségeivel, ama szeretetével, mely környezi a legesekélyebb és legkisebb értékűt éppen úgy, mint a jót és szentet; s koronázva igazságossággal, melynek világa véd, megszentel és boldogít. Az Istenről való boldog látás nagyvágya és jutalma mindazoknak, a kik őt szorgalmasan keresik és szolgálják életükben. Mind a látásnak, mind a boldogságnak örök szentélye a kegyes szívben van. De ez nem csupán subjectiv tapasztalat és nincs is az által kimerítve. A nagy objectiv universum, a kosmikus, a pszichikai, prófétai és szentirási universum emez Isten-látásnak csodáit és titkait testesíti meg. Ki foghatja fel, ki tudja felszámítani a Szellem ön-kinyilvánításainak lehetőségeit az egymásután jövő korokra? A kereszténység régi alakjai, annak középkori irányzatai, Ázsiának történelem-előtti miveltségei előrevetett árnyékok azokról. Krisztus kijelentette azokat, a mennyire az akkori idő elhordozhatta. Az Isten szelleme örök mélységeiben tartja azokat, hogy buzgó imával, folytonos munkával és szerető bizalommal mindinkább megérdemelhessük „Isten boldogító látását.“

Az élet szépsége. Quinet Edgar életére visszatekintve így nyilatkozott: „Az élet nekem mind szebbnek látszik. Mindazok a dolgok, melyeket szeretek, mindennap szeretetreméltóbbaknak tűnnek fel. Nap-nap után az igazság előttem mind szentebb dolog lesz, a szabadság kedvesebb, a költészet igazabb, a természet istenibb és a vallás természetesebb.“ Ily értelemben írta Channing is: „Az élet oly adomány, melynek értéke napról-napra növekszik. A sötétség ellenére is, mely környezi a világot, ez jó világ. Minél tovább élek, annál tisztábban látom a világosságot, mely a fellegeket áttöri, s mely nekem azt beszéli, hogy a nap ott van“.

Zola. Franciaország egyik nagy íróját vesztette el az ezelőtt pár hóval elhunyt regényíróban. Zola neve egész iskolát jelent. Alakjait az életből vette, úgy rajzolta a dolgokat, a mint látta. Más kérdés, hogy más alakokat nem láthatott volna-e az életben, mint a melyeket megrajzolt és hogy a dolgoknak nincsen-e más oldala is azonkívül, a melyet ő látott. Annyi kétségtelen, hogy a mit irt, nagy írónak a munkái. Az igazat kereste, de inkább csak a rosra, a nyomorra nézve. Cultusa is ebben határozódik, ezentúl nem terjed. Vallása: sem több, sem kevesebb: a Grande Justice. Hanem azt igyekezett híven követni, azért munkált lelkiismerettel, harcolt bátran, félelem nélkül; a mi vallási szempontból ha nem is minden, de nagyértékű dolog.

László József, a székelykereszturi unitárius gymnasium tanára oct. 21-én elhunyt. Az Udvarhelymegyében jól ismert „László“ családból származott; a családnak minden jó tulajdonságaival, vallásos buzgósággal, munkaszeretettel, hazafiui erényekkel fel volt ruházva. Székelykereszturon töltött be tanári állást kezdettől fogva s drága emléket hagyott mindazoknál, a kiket tanított s azoknál, a kikkel a társadalomban együtt élt, tanár társainál és ismerőseinél. Ezelőtt pár hónappal megérdemlett nyugalomba bocsáttatott, de nem sokáig élvezte; súlyos betegség véget vetett földi életének, mely 61 évre terjedt.

Gyászhirek. Szigethy Cs. Miklós, ny. m. kir. honvéd-ezredes nov. 9-én elvesztette nejét, *Nagyernyei Kelemen Katalint*. Az elhunyt 62 évet élt és házasságban 42 évet. A jó nőt, a szerető anyát gyászolják férjén kívül gyermekei Szigethy Miklós és Szigethy Izabella, testvére: özv. Zathureczky Gedeonné Nagyernyei Kelemen Polixena, s számos közeli és távolabbi rokon. Tetemeit Kolozsvárról Szucságba szállították és ott helyezték a családi sirkertben végnyugalomra. — Molnár Sándor ügyvéd, az unitárius egyház jogügyésze nagy csa-

pást szenvedett fia dr. *Molnár Sándor* budapesti gyakorló orvosnak f. évi nov. 23-án történt elhunytában. A jeles készültségű nemes ifjú embert, ki alig 32 évet élt, a szülői szívnek egyik örömét mély fájdalommal síratják az édes atya mellett édes anyja Molnár Sándorné, szül. Benel Berta; testvérei Molnár Paulin, férj. dr. Rohonczy Lajosné, dr. Molnár Jenő ügyvéd; nagyatyja: id. Benel János és nagyszámú rokonság. Az elhunyt porai Kolozsvárra szállítottak és itt helyezték a köztemetőbe örök nyugalomra. — *Nagy Mózes* nagysolymosi unitárius lelkész életének 66-ik, családi életének 32-ik évében nov. 16-án jobb létre szenderült. A szerető hitvest, jó apát és buzgó lelkipásztort fájlalják, mindenek felett neje, már özv. Nagy Mózesné, szül. Bekő Judith, s több gyermeke, kik közül Nagy Béla bethlenszentmiklósi lelkész.

Kiigazítás. Multkori füzetünkben Charruaud életrajza írójának neve „Paris Edouard“-nak van írva. Most azt az értesítést nyerjük tőle, hogy rendszeren az „Emilien“ nevet használja. Készséggel teszszük meg a kiigazítást, hogy Charruaud életrajzírójának neve: *Paris Emilien* (Aemilianus).

ARANYKÖNYV.

Adakozás a szentgericzei egyházközségben.

A szentgericzei unitárius egyházközség életében ez a folyó esztendő egyike volt a legszebb és sikerebb esztendőknek vallásos buzgóság tekintetében. Husvét ünnepére kaptunk Kúti Abel és neje Iszlai Károlina hitbeli afiaitól egy gyönyörű bordó-plüss szószéktakarót, szélein ezüst csipkézéssel; értéke 80 korona.

Szentmihálynap alkalmával egy gyönyörű kalotaszegi varottas urasztali abroszt s egy ugyanolyan felső terítőt Gál Ferencz és neje Gál Zsuzsanna vallásos buzgóságából; ezeknek értéke szintén 80 korona.

S harmadik adományul szintén a vallásos buzgóság igen szép megnyilatkozását kell följegyeznem. Ugyanis özv. Iszlai János afia részben csinálta, mint ácsmester; részben csináltatta az asztalos munkát a maga költségén a czínterem bejárájául egy igen szép művű díszes kaput, mely a hozzászükségelt anyaggal és munkával 120 korona értéknek felel meg.

Midőn ezen nemcsak az Isten és szentvallásunk iránti szeretetre valló, hanem a mellett értékes és maradandó becsü adományozásokat nyilvánosan is egyházközségem nevében megköszönöm, kivánom, hogy az Isten afiait sokáig éltesse, hogy adományukban gyönyörködhessenek s adjon egyházunknak sok ily lelkes, buzgó tagokat, hogy az unitárius ősök buzgósága láttassék meg a fiakban és unokákban is!

Szentgericzén, 1902. nov.

ÜRMÖSI KÁLMÁN,
lelkész.

Adakozás a nagyajtai egyházközségben.

Dr. Ferenczy Géza ügyvéd ur, egyházközségünk kiváló tagja, Nagy-Ajtára letelepedése 10 éves fordulója alkalmából egyházközségünk kepeváltsági pénz-alapja javára 200 koronát ajándékozott. Dr. Ferenczy ur ez újabb adománya csak fokozza hálánkat ő iránta, s midőn e helyen is köszönetet mondunk, Isten áldását kérjük további munkásságára is. Vajha példája még sokakat buzdítana.

Nagy-Ajta, 1902. november 7.

LŐFI ÖDÖN,
unitárius lelkész.